

Aziatische arbeiders in het snikhete golfstaatje: moderne slavernij?

Eerlijk over de slaven

QATAR / Anders dan in westerse landen, is het slavernijverleden in de Golfstaten onbespreekbaar. Toch is in Qatar, waar volgens critici ook nu nog sprake is van slavenarbeid, een verrassend openhartig slavernijmuseum geopend.

Leo Kwartén in Doha

De grootmoeder van Fatima Shaddad weigerde een slavin te zijn. Zelfs nadat slavenjagers haar man hadden vermoord en haar met haar drie kinderen vanuit Jemen hadden meegevoerd naar Qatar, bleef zij koppig. 'Ik ben geen slavin,' hield ze vol. 'Ik accepteer dit niet.' Oma was niet te handhaven.

Het moet rond 1910 zijn geweest. In Qatar was de parelindustrie op haar hoogtepunt. Het was de belangrijkste bron van inkomsten voor het toen nog straatarme land. Veel parelduikers waren slaven, maar slaven werkten ook in het huishouden en op het land. Elk gezin had er wel één of twee. Van de 27.000 inwoners waren er indertijd 4.500 slaaf.

'Er was een man die wist hoe je zulke gevallen moest aanpakken,' vervolgt Fatima. Hij gaf zijn slaven opdracht oma vast te binden en haar te geselen met ruwe palmtaknerven. Toen ze hevig bloedend op de grond lag, vroeg hij of ze nu wel toegaf. 'Nooit!' riep ze. Toen goten ze het dampende kookwater van de rijst in haar wonden. De vrouw stierf ter plekke, voor de ogen van haar kinderen. Kort daarop bezweek ook de jongste, een zuigeling. Nu zijn moeder dood was, kon niemand hem borstvoeding geven.

Zo bleven alleen Fatima's vader en haar tante over. Kleine kinderen nog, met nauwelijks marktwaarde. Hun redding kwam in de gedaante van een barmhartige Qatarees. 'Nu hun moeder dood is, koopt niemand die kinderen nog van je,' zei hij tegen de handelaren. 'Geef ze aan mij, want je hebt toch niets aan ze. Ik zie het als een goede daad

voor God.' Hij liet de kinderen opgroeien in zijn gezin. Fatima Shaddad, een bekende Qatarese folkzangeres, is de dochter van een van hen.

Goedpraterij

Zichtbaar aangedaan vertelt Fatima haar familiegeschiedenis vanaf een levensgroot beeldscherm in het huis van Bin Jelmood, alias 'de kei'. Hij was een beruchte slavenhandelaar in de Qatarese hoofdstad Doha. Onlangs is hier een museum geopend dat het verhaal vertelt van de slavernij in de Golfstaten. Het was een fenomeen dat in gruwelijkheid niet onderdeed voor de slavenhandel door de westerse naties, maar dat wel veel langer standhield. In Qatar werd de slavernij pas afgeschaft in 1952, nog relatief vroeg in vergelijking met Saudi-Arabië (1962), de Verenigde Arabi-

Parelvisserij begin twintigste eeuw. De duikers werden voor veel geld verhandeld

sche Emiraten (1964) en Oman (1970).

Het Arabische slavernijverleden is onbespreekbaar. Het mea culpa van westerse landen die zich hebben verrijkt aan mensenhandel, het oprichten van slavernijmonumenten of, vooruit, de discussie rond Zwarte Piet in Nederland – het is ondenkbaar in de Golfstaten. Des te opmerkelijker is het dat Qatar dit initiatief heeft genomen. Of beter gezegd sjeika Mouza, de invloedrijke en progressieve moeder van emir Tamim bin Hamad Al Thani. Wie dit museum bezoekt, wordt duidelijk dat zij geen goedpraterij van Qatars slavernijverleden heeft geduld.

De wredeheden tijdens de slaventransporten vanuit Oost-Afrika en Baluchistan worden er tot in detail beschreven. Een prijslijst toont de harteloze calculaties op de slavenmarkt in Doha: 1.500 roepies (destijds ongeveer 500 dollar) voor een 14-jarige kok in 1909, 500 roepies (circa 170 dollar) voor een 25-jarige parelduiker in 1924. De prijsdaling illustreert het instorten van de parelindustrie.

Zelfs moderne slavernij komt aan bod. 'Contractuele slavernij is een groeiend fenomeen in de Golfstaten,' meldt de tekst bij een foto van een groepje Aziaten in overalls. 'Bij aankomst wordt hun paspoort afgenomen en ze moeten belachelijk veel betalen voor onderdak en voedsel.'

Hoe opmerkelijk: een Qatarees slavernijmuseum dat aandacht vraagt voor een situatie die in Qatar nog steeds bittere realiteit is! Op een bevolking van 2,3 miljoen mensen werken ruim twee miljoen buitenlanders. Terwijl Qatarees en westerse expats zich 's zomers van airco naar airco haasten, werken honderdduizenden Indiërs, Nepalezen, Bengalen en Filipino's als bouwvakker of wegebouwer bij temperaturen die kunnen oplopen tot 50 graden Celsius. En met de deadline van het WK voetbal 2022 in zicht, is de druk om de stadions op tijd af te krijgen groter dan ooit.

Sinds Qatar in 2010 de organisatie van het WK kreeg toegewezen, ligt het onder vuur van organisaties als ILO (International Labour Organization) en Human Rights Watch. Zij eisen dat de situatie van de gast-

Qatareesen voor het gloednieuwe slavernijmuseum in Doha

arbeiders wordt verbeterd. Ze wijzen op het *kafala*-systeem, Arabisch voor sponsorschap. Hoopvolle Aziatische jongemannen worden met valse beloften naar Qatar gelokt. Bij aankomst valt het salaris tegen. Er wordt vaak niet op tijd betaald. De arbeidsomstandigheden zijn slecht. En wie, zoals afgesproken, eens in de twee jaar zijn familie thuis wil bezoeken, loopt het risico te horen dat de 'sponsor' weigert zijn paspoort terug te geven.

Huishoudhulpen

De Qatarese regering belooft verbetering. Zij ziet het WK 2022 als een perfect moment om het moderne karakter van het land te benadrukken. Een minimumloon wordt ingesteld, onafhankelijke controle toegelaten en willekeur door sponsors beteugeld. In augustus werd 'Wet nummer 15' van kracht, ter bescherming van huishoudelijk personeel. Dat was hard nodig. De getuigenissen van uitbuiting, mishandeling en seksueel geweld zijn zo frequent dat Indonesië tijdelijk weigerde nog langer huishoudhulpen naar de Golfstaten te laten reizen.

Voorstanders zien de wet als baanbre-

kend en een unicum in de Golfstaten. Er wordt immers gesproken van een tienurige werkdag, één vrije dag per week en boetes voor werkgevers die de regels overtreden. Tegenstanders vinden echter dat de wet niet ver genoeg gaat, of alleen op papier bescherming biedt, omdat nog moet blijken of de Qatarese autoriteiten naleving zullen afdwingen. De ILO vond het in elk geval voldoende om voorlopig af te zien van een officieel onderzoek naar uitbuiting.

Qatar is vastbesloten zich te ontdoen van zijn imago van contractuele slavenstaat. Neem de oplevering van Labour City in 2015. Dat is een moderne slaapplek die huisvesting biedt aan 100.000 arbeiders, compleet met bioscopen, klinieken en een cricketstadion. Heel wat beter dan de containers waar de meesten nog in moeten wonen. En toch... zou Qatar ook zo zijn best hebben gedaan als het het WK niet had mogen organiseren?

In een land waarin de slavernij pas in 1952 werd afgeschaft, gaat de noodzakelijke mentaliteitsverandering niet zo snel, meent slavendochter Fatima: 'Als je maar diep genoeg graaft, merk je dat het racisme diep van binnen nog steeds bestaat.'